

král zatěžuje se plnou odpovědností za režim vojenské diktatury, který bez jeho souhlasu nebyl by býval možný. Téměř všichni vedoucí činitelé jak ve starých historických stranách španělských, tak v nových skupinách, které se hledí probíti k moci, vystupují ostře proti dosavadním poměrům a nešetří nikterak osoby královny. V poslední době množí se pouliční srážky a známky pokusů o násilné řešení. Určitá část armády, která zůstává věrnou dynastii a myšlenke royalistické, chtěla by rázem srazit republikánské hnutí a odstranit za tím účelem i slabou vládu Berenguerovu. Pokus, který v tomto směru chtěl podniknouti s částí madridské posádky generál *Martinez Anido*, byl však předčasně prozrazen a zmařen. Liberálně republikánské a sociálně anarchistické živly jsou rozhodnuty odpovědět na každý nový pokus o vojenský režim rozpoutáním revoluce. Je velmi pochybné, podaří-li se za takových okolností provést řádné volby a poskytnout Španělsku možnosti spotádaného vývoje podle vzoru anglické demokracie, k němuž se oficiální činitelé teprve nyní odhodlali.

Také v *Indii* vstoupil odboj *Gandhiho* do nové, kritické fáze. Methoda trpného odporu ustoupila do pozadí před množícími se útoky radikálních živlů indického nacionalismu, a Gandhi sám byl po delším vyčkávání anglickými úřady zatčen. Taktika, kterou vícekrát lord Irwin sledoval, byla stejně neúspěšná jako taktika *Gandhiho*. Hnutí milionů nelze udržeti za žádných okolností delší dobu v kázní. Živly, kterým se klade odpor, musí se pokusit prorazit násilím. A tak od symbolického gesta dobývání soli, které bylo provedeno jako náboženský obřad, dospělo se rychle k přepadání Evropanů na ulicích a k upalování veřejných strážců britského pořádku, i když jsou jimi domorodci ve službách vlády. Gandhi je už do té míry vázán hnutím, které rozpoutal a které nemůže ovládnouti, že je mu zatčení přímo osvobozením. Pro vyhlídky zápasu, který se nyní již docela bez obalu začíná rozvíjet, je směrodatný především poměr ostatních národností k hnutí Indů. V tomto směru třeba hodnotiti zvláště *projev národní rady mohamedánů*, která právě trpný odpor odsoudila. Zůstane-li izolace strany nacionálního Kongresu definitivní, bude již místokrál míti po ruce sdostatek prostředků, aby násilné pokusy o zvrácení britského panství překazil. Podle referátu anglického ministra pro *Indii* *Wedgwooda Benna* v dolní sněmovně zůstává venkov ve svých širokých masách klidný a indická vláda troufá si čeliti všem eventualitám situace. Poněvadž zatčení *Gandhiho* bylo třeba považovati za rozhodný krok místokrále, musí se záhy ukázat pravá síla emancipačních tendencí indických.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

DR. FRANTIŠEK SOUKUP: T. G. MASARYK JAKO POLITICKÝ PŘŮKOPNÍK. SOCIÁLNÍ REFORMÁTOR A PRESIDENT STÁTU. Vydalo Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství (Ant. Svěcený) v Praze. Praha 1930. Stran 380 za Kč 30.—.

Kdo by, zlákan titulem, hledal v knize pragmatické vylíčení toho, v čem a jak se jeví politické průkopnictví a sociální reformátorství *Masarykovo* od jeho příchodu na pražskou universitu až do jeho osmdesátin, byl by dokonale zklamán. Autor je skromnější. Úkolem jeho spisu je sice představití presidenta *Masaryka* zejména dělnické a socialistické veřejnosti tak, jak ve skutečnosti je, co mluvil, pro co bojoval a trpěl (str. 7), ale nikoli kritikou jeho životního díla, nýbrž pečlivým výběrem z jeho spisů upraveným tak, aby každý, kdo je pozorně a pomalu přečte a promyslí, viděl před sebou celou, skutečnou a pravdivou osobnost *Masarykovu*, jako myslitele i jako muže činu, bojovníka světové války a světové revoluce a stavitele státu (str. 8). Proto také nástin životních osudů presidentových jest stručný (str. 16—119) u srovnání s výběrem z jeho spisů, úvah a řečí (str. 120—343). Knihu uzavírá oddíl »Projevy o T. G. *Masarykovi*« (str. 344—370), z nichž mají dnes bezesporně pikantní příchutí básnické projevy *Viktora Dyka* a *Stanislava K. Neumanna* na uvítanou vracejícího se presidenta z prosince 1918 a soupis jubilantových spisů (str. 371—374).

Masaryk je *Dr. Soukupovi* postavou historickou. V dějinách našich žije a povždy bude žiti jako

neohrožený politický průkopník, jako osvícený sociální reformátor, jako prorocky nadaný revolucionář, jako moudrý stavitel nové Evropy a prvý, nesmrtelný president republikánského státu československého. T. G. Masaryk jest od staletí, od Husa a Komenského, zase prvou naší osobností dějin světových, jedním z mozků, jenž dal světové válce a světové revoluci její program a cíl. Byl duševním vůdcem našich generací před válkou, byl naším vůdcem ve světové revoluci a zůstal naším vůdcem v samostatném státě. Jeho život je prací za osvobození národa a za osvobození uhněteného a trpícího pracujícího člověka. V dějinách světových není příkladu, aby poměr lidu k hlavě a představiteli státu byl upřímnějším a intimnějším. A v této chvíli vyslovujeme současně své přesvědčení, ničím nezvratné a nezměnitelné, že T. G. Masaryk, co živ bude, bude nám na křesle presidenta a v čele našeho národa před Evropou a celým světem geniem svého ducha, poctivostí své práce a příkladem svého života ukazovati a svítiti na další, budoucí cestu státu, národa a všeho jeho pracujícího lidu (str. 5—6). Masaryk, jenž je vtělená pracovitost, nezištnost a neohroženost, stal se a zůstal podle Dr. Soukupa pomocníkem, ochráncem, učitelem a spolubojovníkem československého proletariátu ve veliké myšlenkové revoluci za lepšího člověka a lepší řády lidské (str. 9), byl vždy nejuprávnějším přítelem strany sociálně demokratické, postavil se za stranu dělnickou již v letech osmdesátých a devadesátých, kdy každý styk s těmito podvrtnými živly vyvolával hrůzu a opovržení mocných tohoto světa (str. 11); s dobrým svědomím možno o něm říci, že od samého počátku všude u něho pronikal uvědomělý duch proletářský, jenž ho nespoutanou silou vždy vedl na ochranu všech vyžděděných, ponížených a porobených, a v tomto směru zůstal vždy vášnivým průkopníkem politických, sociálních, kulturních a lidských požadavků dělnictva (str. 36). Masaryk byl první, jenž v tehdejší vědeckém světě českém soustavně razil cestu pochopení nesmírného významu dělnické otázky a socialismu v českém národě a ve světě vůbec (str. 37). Byl od samého počátku celou svou bytostí fanatikem pravdy, mužem revolučního činu, obrazoborcem a stavitelem v jedné osobě (str. 12); a čím je, tím se stal sám svou vlastní prací, svou hroznou(?) vůlí, svou bezpříkladnou vytrvalostí (str. 9). Podle Dr. Soukupa bylo to bezměrným štěstím mladého státu, že ve své čelo mohl postaviti muže významu Masarykova. Masaryk — to byla naše visitka pro celý svět domácí; byl prvním mužem naší revoluce a stal se prvním mužem práce v našem samostatném státě (str. 114). President Masaryk zůstává však pevným a trvalým základem státu, jeho symbolem i programem (str. 115), nepatří jenom nám, nýbrž všemu lidstvu, jako mu patří Hus a Komenský (str. 116); znamená program národní a znamená také program mezinárodní (str. 117).

Pokud jde o nárys Masarykova života, pověděl Dr. Soukup všelicos zajímavého v kapitole o poměru jeho k sociální demokracii; škoda, že byl tak zkoupý, neboť právě zde mohl přinésti mnoho nového, za co by mu byl čtenář opravdu vděčen a co by dodalo zvláštního významu jeho práci. Výběr, který je jádrem knihy, podává názory Masarykovy o dělnictvu a socialismu, o náboženství a církvích, o národu a vlastenectví, o revoluci, Rusku, Rakousku, ukazuje Masaryka ve světové válce, ve »světové revoluci« a jako presidenta; za nejlepší považují kapitolu »Masaryk o dělnictvu a socialismu« (str. 122 až 158) a »President o dělnictvu a socialismu, o socialisaci« (str. 298—312). Rušivě působí — abych užil nejmírnějšího označení — v knize takováto místa: »vzlétl jako meteor z hlubin proletariátu« (str. 5), »kdy strana byla jako velezrádná a beznárodní ve vyvržení národa i státu« (str. 11), »až do absolvování gymnasia r. 1872 chodil Masaryk do kostela pravoslavného. A poněvadž byl výtečným žákem, nestalo se mu z toho nic« (str. 49), »moravsko-slezský timbre hlasu« (str. 61).

A. Klímt.

DR. KAREL STLOUKAL: ČESKOSLOVENSKÝ STÁT V PŘEDSTAVÁCH T. G. MASARYKA ZA VÁLKY. Ke dni 7. března 1930 vydal Politický klub Československé národní demokracie v Praze. Stran 158 za Kč 27.—.

Stopovat, jak vznikala představa budoucího samostatného československého státu v myslí nejvyššího vůdce našeho zahraničního odboje v době světové války, jak se pozměňovala, byť i sebe nepatrněji, podle celkové zahraniční situace, a do jaké míry odpovídá jí prostá skutečnost po mírových